

NÉMET BALÁZS¹
„MÉZ A MADZAGON”
NÉPDALFELDOLGOZÁSOK A CSELLÓTANULÁS SZOLGÁLATÁBAN
Egy Új Nemzeti Kiválóság Program keretében megvalósuló projekt
bemutatása²

„Addig van nép, amíg dala van.”
(Kodály Zoltán)

A csellótanulás nehéz dió. Legalábbis az első hónapokban (években) nem könnyű sikerélményt megélni az alapok elsajátításánál és az első értékelhető dallamok megszólaltatása is hosszú időbe telik. Nem beszélve arról, hogy a vonós hangszereknél általában, így a csellónál is rendkívül fontos, hogyan fogjuk meg a hangszert magát, hogyan tartjuk a vonót, milyen formában fogjuk le a húrokat. A csellónál azonban szinte meg is öleljük a hangszert, olyanfajta kapcsolatot alakítva ki vele, ami egyrészt fizikailag érezhetővé teszi a rezgést, másrészt egy idő után valamiféle személyes kapcsolat kialakulását is elkerülhetetlenné teszi. A népdalok, népzene és a rezgések kapcsolatáról nem véletlenül nyilatkozott így dr. Lovász Irén, néprajzkutató, kulturális antropológus, egyetemi docens, a néprajztudomány kandidátusa, népdalénekes: „A magyar parasztember is énekelt, ha baja, ha öröme volt, és bizony, kiegyensúlyozta a lelki hullámvölgyeit. Ennek egyik titka, hogy az éneklés maga jó dolog. A jó zene szerintem a fizikai hanghullámok és lelki húrjaink harmóniája. A szájüregbarlangunk rezonáns ürege önmagában egy hangszer, ahogy valójában az egész testünk is az. Éneklés során a bennünk keletkezett hangok, mint rezgések stimulálják, energizálják az egész emberi testet. Az adott diszharmonikus pontokat pedig harmóniával tudjuk átjárni.” (*A népdalok erejével* – interjú dr. Lovász Irénnel, a Károli Gáspár Református Egyetem oldalán.) Ez a fajta rezgés egy közvetítő eszköz, ez esetben a cselló segítségével is létrejöhet, ahogy azt számtalanszor tapasztaltam.

Mindenesetre amíg ezek a szabályozott mozdulatok, fogások, az ülés, a tartások, tehát a hangszerrel való kapcsolat kialakulnak, addig nem feltétlenül könnyű a kezdő csellistákat meggyőzni a gyakorlás szépségeiről. A vonós hangszereknél

---

¹ ELTE BTK Művészetközvetítő és Zenei Intézet zenekultúra szak, 3. évfolyam

² Témavezető: dr. Horváth Ágnes DLA, az ELTE BTK Művészetközvetítő és Zenei Intézet egyetemi tanársegédje

ráadásul a hangot is a muzsikus képezi azzal, hogy pontosan hol és részben, hogy hogyan fogja le az adott hűrt. Könnyű elképzelni, hogy egy olyan hosszú hűrnál, mint a csellóé, milyen nehéz eltalálni a kezdőknek egy-egy tiszta hangot. Az pedig meglehetősen frusztráló tud lenni, amikor a legnagyobb igyekezet ellenére is csak hamiskás, alig hallható hangok bújnak elő a hangszerből. A legelkeserítőbb helyzetekben kell tehát olyan utat találni a gyerekekkel, amiben viszonylag könnyen, gyorsan örömeiket lelik.

Ezeket a szempontokat vették figyelembe a nagy gordonkatanárok, amikor a kezdőknek szánt kötetekben többek közt a népdalokhoz is visszanyúltak. Pejtsik Árpád *Gordonka ABC*-je, Friss Antal *Gordonkaiskola* és Gárdián Gábor ugyanilyen című kötetei egyaránt tartalmazzak feldolgozott gyerekdalokat, egyszerű dallamokat a középkortól napjainkig és népdalokfeldolgozásokat is. A darabok jelentős része kétszólamú, illetve zongorakíséretes, hogy a tanítvány és tanára közös muzsikálása az órákat kötelességteljesítés helyett zenei élménnyé tegye.

Miért éppen a népdalok?

„Ahhoz, hogy a gyermek és általában az emberek valamelyest is szorgalmasan és eredményesen tanuljanak, az kell, hogy érdekeltek legyenek a tanulásban, vagy érdeklődjenek a tanulás iránt” – írta Sz. L. Rubinstein *Az általános pszichológia alapjai* című könyvében, ez pedig fokozottan érvényes az olyan erőteljesen emocionális színezetű, ugyanakkor nehéz és hosszadalmas tanulásra, mint a hangszerstanulás. Vagyis olyanféle tanulási módszereket érdemes választani, különösen a folyamat elején, ami nem túl nehéz (de nem is túl könnyű), viszont mindenképpen élvezetes feladat elé állítja a kezdő hangszerstanulókat. Érdemes olyan eszközhez nyúlni, amely könnyen használható, mintha egy kisgyerek kezébe vastag, jól megfogható színes ceruzákat adnánk, amelyeknek ismeri a színeit. A népdalok ilyen „eszközök” lehetnek.

Kodály Zoltán szerint a zenei anyanyelv szerepét a népzene tölti be, melyben egy nép múltjának legnemesebb értékei őrződtek meg. A népdal maga az anyanyelv megnyilvánulása. A zenei anyanyelv fejlesztése, kialakítása minden nép gyermekei számára nagyon fontos. A népzene tanítását ezért Kodály anyanyelv-fejlesztésként képzelte el. A népdalok ugyanis nemcsak közvetlenül fejlesztik a zenei és a tágabb értelemben vett intelligenciát, hanem a szövegeken keresztül hihetetlenül sok bölcsességet, élettapasztalatot, értékrendet

közvetítenek, amelyek évszázadokon keresztül, letisztulva adódtak tovább. Nagyon nagy felelőtlenség lenne ezeket nem használni, nem tovább adni, nem életben tartani.

Népdalaink sok esetben a magas művészetet képviselik, a legfinomabb metaforákkal, szimbólumokkal, szürreális képekkel a legtisztább költészetként léteznek. Dalaink ráadásul a legmélyebb lelki tartalmakat képesek kifejezni – a szakralitástól a hétköznapi érzelmekig. Aki népdalokkal tudja önmagát kifejezni, az könnyít a saját lelki terhein.

A feldolgozott népdalok tanulása, játszása tehát olyan módszer, amely segít a kezdőknek gyakorolni és fejleszteni a játékukat. A népdalok gyakran egyszerű és ismert dallamok, amelyek ideálisak a gyakorláshoz. Ezek a művek nem csak segítenek a technikai készségek fejlesztésében, hanem örömet is szerezhetnek a tanulók számára, hiszen olyan zenét játszanak, amit szeretnek, és döntő többségükben ismernek is, legalábbis a dallamukat. A népdalfeldolgozások segítségével a kezdők tovább fejleszthetik ritmusérzéküket, hangszerkezelési képéseiket és az érzelmek kifejezését a zenében. Az ilyen művek a hagyományos és népi zenei elemeket ötvözik, így kulturálisan gazdagító tapasztalatokat nyújtanak.

A legismertebb oktatási céllal átdolgozott népdalokat Bartók Béla *Gyermekeknek* (Sz. 42, BB 53) c. ciklusa képviseli, ami az ún. népzenei-oktatási vonalat testesíti meg a világhírű zeneszerző munkásságában. A mű 1908–1909 között keletkezett, bár a szerző 1945-ben újra feldolgozta. Mint ahogy a cím is sugallja, ezek a darabok rövidek, de a számok növekedésével egyre nehezednek. Mindegyik kis darab valamilyen népdal feldolgozása. A *Gyermekeknek* c. kötet a mai napig a zongoraoktatás egyik alapanyaga, annak ellenére, hogy időnként nagy művészek is előadják koncertjeiken. „... had' jussanak a tanulók a tanulás első egynéhány évében olyan előadási művekhez, amelyekben a népi zene keresetlen egyszerűsége annak dallambeli és ritmusbeli különösségével együtt megvan” – így nyilatkozott egy alkalommal Bartók e sorozat pedagógiai céljáról (Ujfalussy: *Bartók breviárium*).

Nem véletlenül fogalmazott hasonlóképp az egyszerű, viszonylag könnyen eljátszható, kíséretes darabokról Pejtsik Árpád egy vele készült interjúban a *Parlando* c. szakmai lapban: „Nem lehet kifizetni a gyereket azzal, hogy »gyakorold az unalmas skálát és etűdöt, és meglátod, tíz év múlva milyen gyönyörűen fogsz játszani«. De ha azt mondom neki, hogy most ezen az etűdön túl kell esni, mert szükség lesz rá a rögtön utána következő darabhoz, akkor

előbb el lehet érni, hogy értelmet kapjon a gyakorlás. Nyilvánvalóan van olyan fáradtság, amittől nem lehet megkímélni a zenét tanulót, de értelmet kell adni az erőfeszítésének. Ehhez is van szlogenem: KENJÜNK TÖBB MÉZET A MADZAGRA!”

Mindezen gondolatok mentén választottam témámnak az UNKP (Új Nemzeti Kiválóság Program) pályázatának keretében a népdalfeldolgozást, amellyel a csellótanulók szolgálatába állítható zeneművek készülhetnek el.

Mi mindent lehet gyakorolni a feldolgozott népdalokkal?

A cselló tanulása során az egyik alapvető technikai készség a tiszta pengetés elsajátítása. A tiszta pengetés azt jelenti, hogy a csellista egyetlen húrt szólaltat meg egyszerre, anélkül, hogy véletlenül a mellette lévőket is megérintené. A tiszta pengetés megtanulásához először is fontos az ujjak és a kéz megfelelő pozíciójának kialakítása. Az ujjaknak lazának, ugyanakkor fixálnak kell lenniük, és az ujjak végeinek kell érintkezniük a húrral. A gyakorlás egyik legfőbb célja kezdőknél, hogy fejlesszék ezt a fajta a precizitást és a kontrollt, kezdetben lassabb tempóban játszva, majd fokozatosan növelve a sebességet. A gyakorlás és a türelem segít megtanulni a tiszta pengetést, és hozzájárul a csellózás magas színvonalú technikájának kifejlesztéséhez.

A szabályos vonózás megtanulása egy másik kulcsfontosságú készség a csellójátékban. A szabályos vonózás azt jelenti, hogy a vonó egyenletes sebességgel és nyomással mozog a húr felett anélkül, hogy pattogások vagy ugrások lennének a hangban. A kezdeti lépés az, hogy a csellista megtanulja a megfelelő pozíciót és vonófogást. Ahhoz, hogy a vonót megfelelően érinthessék a húrhoz, szükséges az ujjak és az alkar megfelelő pozíciója is. Fontos, hogy a vonó mozgása szabályos és kontrollált legyen, és ne legyen túlzott nyomás a húron. A gyakorlat során a csellistának figyelnie kell az egyenletes hang kibocsátására és a folyamatos tisztaságra is. A szabályos vonózás megtanulása időt és folyamatos gyakorlást igényel, de a végeredmény egy tiszta és kifinomult hangzás lesz, amely lehetővé teszi még a tanuló számára is, hogy élvezze a maga által megszólaltatott zenét.

A tanulás következő lépése lehet a hűrváltás. Ennek megtanulásához először egy húron kell kezdeni a tanulást. Ezt általában a D-húr, mert az nem túl vastag, ezért nem olyan nehéz lenyomni, mint a mélyebb, vastagabb húrokat. Ráadásul a D-húron játszott dallamok általában megfelelnek a gyerekek hangmagasságának,

hangterjedelmének, akár énekelhetik is, amit játszanak. Az elsőnek gyakorolt D-húr után, vagy az eggyel magasabb A-húron, vagy az eggyel mélyebb G-húron folytatják a tanulást a kis csellisták. (Ugyanakkor van olyan gordonkaiskola is, amely mind a négy húron egyszerre kezdi a tanulást.)

Ha a húr váltások már mennek, elsőnek a legato játékot szokás megtanulni a vonóval, vagyis a hosszú és a rövid hangok szünet nélküli vonózását. Ezek után lehet csak összekötni két hangot egy irányban, legato technikával. Ilyenkor általában a bal kézre koncentrálni nehezebb, hiszen ezen kell felemelni az ujjat és a másik hangra tenni, miközben a jobb kéz „csak” egyenletesen vezeti a vonót. Amikor a legato játék már kitartó gyakorlás után szépen megy, akkor következhet a staccato játék (bár sokszor ezt a gyakorlatban megelőzi a martelé vonás). A staccato nem más, mint a többé-kevésbé gyors egymásutánban, ugyanazon irányban játszott vonások sorozata. Az így képzett hangok rövidek és egymástól élesen szétválasztottak kell, hogy legyenek. Ennél a vonásnál tulajdonképpen a hangok közti szünet a legfontosabb, hiszen ez adja meg a szaggatott hangzást.

A kezdő csellistáknak szánt népdalfeldolgozások tehát a pengetés, a kis ugrásokkal történő húr váltást, a legato és a staccato játék gyakorlását célozzák.

A haladók túl vannak ezeken az alapvető technikai lépéseken, nekik már az előadásuk módját kell finomítani, megtalálni azt a hangot, amely egyrészt a sajátjuk, másrészt leginkább illeszkedik az adott darab megszólaltatásához. Az a mód, ahogyan a darabokat előadjuk, kétféle csoportba oszthatjuk: halkra, meghittre vagy hangosra, hangsúlyosra. E kettő is kétfelé osztható: legato, éneklő és staccato, elválasztott játékmódra. Így kapjuk meg a négyféle zenei kifejezőmódot: dolce (lágyan, gyengéden, édesen), espressivo (kifejezően, érzéssel), grazioso (kecsesen) és risoluto (határozottan) – írja Papp László *Gordonka hangszeres tanításmódszertani jegyzetében*. Ezen kifejezőmódok gyakorlásához kerestem olyan ismert népdalokat, amelyek alkalmat adhatnak arra, hogy haladóbb tanulók megérthessék, vagy inkább megérezhessék, mit is jelentenek ezek a zenei kifejezések az érzelmek terén. Szerencsére a rendkívül gazdag magyar népdalkincs szinte mindenre lehetőséget ad, a dallamok, a szövegek az élet minden helyzetét képesek megjeleníteni.

Az együttes játék maga a muzsikálás

A korábban idézett cikkben Pejtsik Árpád külön hangsúlyozta, mennyire fontos, hogy a csellótanár hangszerrel a kezében tanítson. Ennek sok okát jelölte meg: egyrészt azokban a családokban, ahol nem muzsikálnak, a gyerekek tulajdonképpen csak órákon hallhatnak valóban szép, tiszta csellóhangot. Továbbá, ha a tanár kíséri a tanulót játék közben, vagy éppen fordított a felállás, nem igen lehet keresgélni a hangokat, a tanuló szép lassan megszokja, hogyan folytassa a zenélést még akkor is, ha esetleg eltévedt vagy rossz hangot játszott. Ahogyan általános iskolás koromban mondta Záborszky Kálmán, a Szent István Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola igazgatója, miután egy tanszaki koncerten volt egy kis botlásom a darabban: nem az az igazi zenész, aki sosem téved el az adott darabban, hanem az, aki szinte észrevétlenül vissza tud találni.

Ráadásul, ha két ember – ebben az esetben a tanár és a tanuló, vagy éppen egy zongorista és a tanuló – együtt zenél, az már maga a muzsikálás. Tulajdonképpen remek előkészítése akár a kamarazenélésnek, akár a nagyobb zenekarban való részvételnek, de valóban a lényeg, hogy megszólal valami, ami jóval több, mint egy ember szándéka. Olyan készségek, képességek sajátíthatók el a kíséretes zenével, mint például a kezdés jelzése, a tempó egymáshoz csiszolása, a játékmód együttes kidolgozása, tulajdonképpen az egymásra hangolódás.

Mindezekén túl pedig a legfontosabb: együtt zenélni jó szórakozás, igazán nagyszerű élmény és olyan tapasztalat, amit semmi más nem helyettesíthet. Ezért fontos az egyszerűbb kis dalokat kísérettel játszani, ahogyan arra az előzőekben megnevezett Bartók *Gyermekeknek* c. kötettel kapcsolatban is rámutatott a szerző.

A projekthez választott, a feldolgozások alapjául szolgáló népdalok

A népdal és annak feldolgozása nagyon közel áll a szívemhez, hiszen ilyen típusú pályamunkával értem el 3. helyezést az OTDK zenei alkotás és előadás szekciójában. Mint azt a legnagyobbaktól, Bartóktól és Kodálytól tudhatjuk, a népdal szinte bármilyen feldolgozásban szerepelhet, a zongoraszólóktól és a két hangszerre írt egyszerű felállásoktól kezdve a nagyzenekari művekig, kórusművekig. (Ez utóbbi téren nagy felfedezés volt számomra az ELTE BTK Művészetközvetítő és Zenei Intézetben hallgatott kórusirodalom tantárgy során

megismert külföldi zeneszerzők munkássága, különösen Ralph Vaughan Williams és Veljo Tormis népdalfeldolgozásai kórusra.) Én azonban a megvalósíthatóság és a pedagógiai célzat miatt a legegyszerűbb megoldásokat választottam: a cselló-zongora és a cselló-cselló felállást.

Miután kiválasztottam a népdalokat, az alapvető elképzelésem az volt, hogy a csellótanulók mellett, kíséretként egy zongorakísérő, vagy „csellótanár” jelenik meg. Ezért úgy terveztem, hogy a dallamot mindig a csellótanuló játssza, és a zongora, illetve a második cselló, egyrészt kíséri azt, másrészt többször is megszólal a dallam köntösébe bújtatva. A kíséret tehát olyan zenei anyagot képvisel, ami a fődallamhoz leginkább illeszkedik, az is előfordul, hogy a kíséret veszi át rövid időre a dallamot, és néhányszor megpróbáltam élni a szinte szó szerinti zenei párbeszéd eszközével is. Alapvetően kifejezetten igyekeztem elérni a könnyű játszhatóságot (a kezdőknek szánt darabokban kifejezetten törekedtem erre), a kíséret lehet néhol virtuózabb, nagyobb technikai tudást igénylő. A pályázatra írt nyolc darab próbái során azonban rájöttem, hogy még az egyszerűnek szánt dallamok eljátszása is rendkívül sok gyakorlást igényel, ha tiszta intonációt, pontos ritmikát szeretnénk hallani.

Külön érdekes volt megfigyelnem, hogy a kezdők milyen könnyen belecsúsznak a lassulás hibájába, ezért nagy szükség van a metronóm használatára is. Az egész folyamat lehetővé tette számomra, hogy egy kissé kilépve a csellótanuló szerepéből, a „csellótanár” szerepében rájöhessek, mik azok a hibák, amelyeket én is gyakran elkövettem anno. Így ez a pályázat számomra nem csak az alkotást, de kis részben a tanítást is elérhetővé tette, rendkívül sokat tanultam a feladatból.

Kezdőknek szánt népdalok a pengetés, a húr váltás, a legatos és a staccato játék gyakorlására

„Hallgass figyelemmel minden népdalt, ez a legszebb dallamok kincsesbányája, s általuk megismered a népek jellemét.” (Schumann: *Zenei házi és életszabályok fiatal muzsikusok számára*)

Süss fel, nap (pengetés)

A *Süss fel, nap* egy közkedvelt, sokak által ismert magyar gyermekdal. A naphívogató, napcsalogató szövegben a kutatók az ősi hitvilág és szertartások maradványát vélik felfedezni. A dalt Sztankó Béla gyűjtötte. Kiss Áron 1891-ben kiadott *Magyar gyermekjáték gyűjteményében* jelent meg. Még Mikszáth Kálmán is megemlíti a dalt *Húsvét* című karcolatában. A *Süss fel nap* ismert és

kedvelt dal a gyerekek körében is, nincs olyan nemzedék, aki ne hallotta volna gyerekkorában, ne tanulta volna meg akár otthon, akár az óvodában, iskolában. A dal szövege és dallama is egyszerű és könnyen megjegyezhető, és gyakran kísérik egyszerű táncmozdulatok.

Cifra palota (húrváltás kis ugrásokkal)

A *Cifra palota, zöld az ablaka* kezdetű magyar népdalt Kodály Zoltán gyűjtötte 1912-ben a Csík vármegyei Kászonjakabfalván.

Kodály és Bartók gyűjtésük kezdetén hangsúlyozták, mennyire fontos a dalok néprajzi háttérének megismertetése is. Kodály így ír *A magyar népzene* című könyvének előszavában: „a szöveg és a dallam puszta feljegyzése, ha mégoly pontos is, semmit sem mond a dallam életéről”. Bartók pedig úgy fogalmaz a *Miért és hogyan gyűjtsünk népzene?* című tanulmányában, hogy rendkívül fontos, hogy a gyűjtő „az egyes dallamok való életének külső körülményeit töviről hegyire kikutassa”. Ennek a gondolatnak a szellemében írja le Barsi Ernő *A hallott szó nyomában* című kötetében pontosan a *Cifra palota* kezdetű népdal kapcsán, hogy ebben a rövid dalban benne vannak a régi párválasztási, udvarlási szokások. A palota szó arra utal, hogy a leendő menyasszony szülei a „király és a királyné”, akik várban, palotában laknak. (Egyes párválasztós játékokat ezért is neveznek várkörjárásnak.) A virágok a párt jelképezik: a tubarózsa a lány, a viola a legény. De vajon miért nem a legény megy be a palotába, miért a lánynak kell kijönni? Barsi arra mutat rá, hogy egyes vidékeken az udvarlási szokásokhoz tartozott, hogy a legény először csak elment a házhoz beköszönni, és csak akkor mehetett be, ha a lány kijött érte és behívta. A második versszak ugyancsak ilyen részletesen elemezhető.

Szegény legény (legato játék)

Az *Elvesztettem páromat* kezdetű gyermekdal Kiss Áron *Magyar gyermekjáték gyűjtemény* c. könyvében jelent meg 1891-ben. A könyvben ugyanannak a szövegnek három dallamváltozata található meg. Az első erősen különbözik a másik kettőtől, míg az utóbbi kettő hasonló dallam moll illetve dúr változatban. Mindkét dallamváltozatot éneklik *Szegénylegény vagyok én* kezdetű szöveggel is.

Debrecenbe kéne menni (staccato játék)

A *Debrecenbe kéne menni* kezdetű magyar népdalt dallamát Vikár Béla gyűjtötte 1909-ben a Zala vármegyei Reszneken *Ez a Géza jó mészáros* szöveggel.

A régi stílusú, dúr hangfajú dallam a népdalgyűjtések idején (az 1900-as évek

elején) az egész országban közismert volt, és a környező népeknél is megtalálható. Először szöveg nélkül, hangszeresen tűnt fel Szentirmay Elemér *Szép menyecske nótái* című művében 1869-ben.

Haladóknak szánt népdalfeldolgozások a dolce, az espressivo, a grazioso és a risoluto előadásmódok gyakorlására

Édesanyám rózsafája (dolce)

Kalotaszegi népdal, amely virág szimbólumot alkalmaz. A virágok jelentése különböző lehet az egyes népdalokban, de a piros virágok (rózsa, muskátli) általában a szerelem, az ibolya, a viola szelídebb érzelmek, szerelmek jelképe. A szegfű általánosságban a hűséget, a nefelejcs az emlékezést, a rozmarin pedig az örök szerelmet jelképezi. Ebben a népdalban a legfiatalabb lány kesereg amiatt, hogy bár őt adták ki legkésőbb, mégis csalódott, visszavágyik lányságába.

A harmadik versszak így szól:

„Én vagyok az, aki nem jó,
Fellegajtó nyitogató,
Nyitogatom a felleget, a felleget,
Sírok alatt eleget, hateha!”

A szakrális magyar népköltészet archaikus énekéről így fogalmazott Lovász Irén: „Ma már tudom, hogy a népdalban megénekelte "fellegajtó" az égi és a földi világok közötti átjárást segítő varázskapu. Nem mindenki tudja kinyitni, de vannak, akik igyekeznek nyitogatni. Sírással, imával, énekkel és más, nem szóbeli varázslatokkal. Van, akinek sikerül, s megtalálja a Kulcsot.”

Csillagok, csillagok (espressivo)

A *Csillagok, csillagok* új stílusú magyar népdal. Bartók Béla gyűjtötte a Zala vármegyei Keszthelyen 1906-ban. Új stílusú, hexacord hangnemű. Ritmikai érdekessége, hogy sorai hosszúak, alkalmazkodó ritmusban kell énekelni. Az egyes változatok ritmikus eltéréseit a szótagok hosszúságához alkalmazkodó ritmusképletek szabadsága okozza. Pl. a „szépen” szó egyaránt énekelhető nyújtott ritmussal és két tá-val is.

Így kell járni (grazioso)

A *Hopp, Juliska* kezdetű magyar népdal második és harmadik versszakát Bartók Béla gyűjtötte a Kolozs vármegyei Körösfőn 1908-ban (ezek egyike az *Így kell*

járni kezdetű). A dal hangneme dúr, hangkészlete dó-hexachord, hangzási kerete az oktáv. A vidám hangvételű, játékos szövegű dal ritmusa kötött (*tempo giusto*). Funkciója szerint gyermekjátékhoz kapcsolódó párosító, vagy lakodalmi dal lehet.

Huszárosra vágatom a hajamat (risoluto)

A huszárdal a katonadal válfaja, a lovasságnál szolgált legények életéről szóló lírai dal. Történeti-műfaji előzményei egyes kuruc énekek (*Csínom Palkó*), indulók (*Rákóczi-induló*), toborzók vagy verbunkok. Ez a típusú népdal lehetőséget ad a pattogós ritmusok, a feszes éneklés, játék megmutatására, a pontosság hangsúlyozására.